

Contributors – 16 octombrie 2011

Cine a fost C. Ionescu-Gulian? Exterminatorul filosofiei românești

de Vladimir Tismăneanu

C. Ionescu-Gulian, pana in momentul mortii, la 21 august 2011, membru titular al Academiei Romane, ales in 1955, a fost cel care a distrus filosofia românească. Nu a exprimat niciodata vreun regret. Decesul lui Gulian, flagelul dogmatismului in anii sovietizarii anti-culturale si chiar mai tarziu, a trecut neobservat si necomentat. Academia a dat un comunicat laconic in care anunta „cu intristare” stingerea din viata a unui membru prezentat ca un prolific ganditor, cu lucrari traduse peste mari si tari. Nimic despre nimicirea filosofiei românești, nici macar un cuvânt despre „umbrele” din biografia acestui epitom al „obsedantului deceniu” in tot ce-a avut acesta mai distructiv, doar fapte pretins notabile si contributii presupus remarcabile. Tot pe site-ul Academiei gasim informatia ca acest funest personaj primea si indemnizatie de merit. Eu am aflat intamplator acum doua zile de moartea lui Gulian, intrucat scrisesem despre personaj in 2010 si cautam posibile reactii.

<http://tismaneanu.wordpress.com/2010/09/15/un-roller-al-filosofiei-c-ionescu-gulian/>

Specialistul in infierari

Ma intreb cand vor veni analizele rolului nefast al acestui ideolog, un arhitect al utopiei in sensul pervers al acestei intreprinderi, mai cu seama intre 1948 si 1965, in aneantizarea autenticele valori ale gandirii romanesti, in lupta impotriva a ceea ce partidul numea “liberalism”, “obiectivism”, “trairism”, “misticism”, “irationalism” si “cosmopolitism”? Cand se va spune cum a indeplinit el, cu demonic zel, ordinele politrucului sef, doctrinarul en titre Leonte Rautu? Cine i-au fost protejatii si aghiotantii? Cum si-a prigonit colegii si cum a inmormantat atatea carti si destine in anii dogmatismului dezlantuit? Acad. Florin Constantiniu este autorul unei carti de amintiri intitulata “De la Rautu si Roller la Musat si Ardeleanu aparuta la Editura Enciclopedica in 2007. Ma intreb ce simtea domnia sa aflandu-se atatia ani, pe post de coleg in acest “forum al consacrarii” si “simbol al spiritualitatii” (citez de pe site-ul oficial) cu tartorul filosofiei romanesti in cea mai compluta perioada a dictaturii comuniste. **C. I. Gulian nu a simbolizat spiritualitatea, ci siluirea ei.**

Nascut in 1914, C. I. Gulian a scris intial doua carti promitatoare (imediat dupa razboi): “Introducere in etica noua” si “Introducere in sociologia culturii”. Ii citise si ii cita pe langa Marx, pe Georg Simmel, pe Max Scheler, pe Alfred si pe Max Weber. A fost inasa atacat si umilit de Rautu intr-un discurs de o furibunda vehemeta in 1948 si s-a repliat oportunist, devenind cel mai acerb adversar al memoriei lui Titu Maiorescu, al traditiei junimismului si al rationalismului critic interbelic. I-a detestat si i-a persecutat pe un Mircea Florian, pe un Ion Petrovici, pe un Ionel Gherea si pe un P. P. Negulescu, nemaivorbind despre ura sa viscerală pentru Constantin Noica si mai ales pentru Lucian Blaga (aici se intalnea in miselie cu delatorul Pavel Apostol). In 1957, de pilda, Gulian, apologetul “gandirii progresiste”, nu pierdea prilejul de a pune la stalpul infamiei “filosofia burgheziei decadente”:

Poporul român – ca toate popoarele – are față de moarte o atitudine firească, sănătoasă, considerând-o drept un fenomen natural, pe care experiența sa milenară de viață l-a integrat prin legea firii (...). Poporul nici nu se resemnează, nici nu primește cu bucurie moartea; el o acceptă numai, ca pe un fenomen firesc... A ști că moartea e un fenomen firesc și a accepta fenomenul ca o lege a firii este cu totul altceva decât dorința de moarte și glorificarea morții, pe care o predică ideologia burgheză în descompunere.

A propus, în cel mai agresiv stil jdanovist, un canon primitiv al istoriei filosofiei (românești și universale) în care “idealismul” apare ca o patologie a spiritului cu certe implicații politice “reactionare”. Iată ce spunea profesorul Mircea Flonta, în 2003, într-o intervenție în “Ziarul Financiar” pe tema decapitării filosofiei românești, despre Gulian:

La această catedra (istoria filosofiei–VT) erau și unii care ar fi putut preda altceva decât li se cerea. Printre aceștia, Constantin Ionescu Gulian care trăiește și astăzi. Pe atunci tânăr, se făcuse cunoscut înainte de 1948 prin câteva publicații. Eu însumi aveam o carte a lui, apărută, cred, în 1947, o lucrare de etică, în care discuta în stil academic – bazându-se în primul rând pe literatura germană – diferite sisteme, curente și orientări în domeniu. Dacă erai un cunoscător, puteai să apreciezi mai mult sau mai puțin această lucrare, dar nu puteai să negi faptul că autorul avea lecturi serioase. În 1951 însă, Gulian era de nerecunoscut. Identitatea care se detașase din cartea aceea dispăruse; îi luase locul o alta identitate!

Au urmat ciclurile de represiuni și de amăgitoare liberalizări. Gulian a supraviețuit în stratul de varf al lumii universitare și după 1965, s-a reinventat ca specialist în folclorul african, în structuralism, și-a amintit de marile figuri ale filosofiei occidentale pe care le mistificase în scrierile sale anterioare. În 1969 i-a apărut în traducere franceză o carte despre “Hegel și filosofia crizei”, recenzată în “Le Monde des livres” de un cunoscut specialist în Școala de la Frankfurt (Jean-Michel Palmier) care îl compara cu polonezul Adam Schaff. Tin minte discuția avută atunci cu Florica Neagoe, regretată profesoară de istoria filosofiei, o victimă și o adversară ireconciliabilă a lui Gulian: “Nu te mira, presa franceză este cunoscută pentru venalitate”, mi-a spus Florica, surzând nu fără o urmă de amaraciune. În septembrie 1965, când a avut loc inscenarea securista de la Facultatea de Filosofie (cu studenți maltratați pe scarile Rectoratului, cu exmatriculați, cu denunțuri isterice și rechizitorii aberante), Florica Neagoe, specialistă în Schopenhauer, Kierkegaard și Hegel, fusese între cei care încercaseră să se opună (mai precis, refuzase să-l condamne pe decanul Tudor Bugnariu, blamat pentru relațiile cordiale cu studenții acuzați de “atitudini dusmanoase”). Nu Gulian, ai cărui protejați își începeau carierele spectaculoase (Gh. Enescu, Al. Boboc, Gh. Al. Cazan, toți acești favoriți și unul chiar nepot al lui Ilie Radulescu, adjunctul lui Ion Iliescu la Secția de Propagandă a CC al PCR, ulterior el însuși șef de secție și secretar al CC).

O agresivă relicvă stalinistă

L-am avut profesor un semestru în 1972: citea note de curs îngalbenite, fără nici o intonație, un sfînx vestit cu chip de batracian, lipsit de memorie și sentimente. Soția sa, psiholoaga Edith Gulian, l-a parasit, alegând să rămână în Vest în timpul unei călătorii. În Facultatea de Filosofie a

Universitatii stalinizate ce se numea "C. I. Parhon", Gulian a taiat si a spanzurat dupa voie. Nu a miscat vreodata un deget sa-i apere pe studentii urmariti de Securitate, anchetati de unealta acesteia in facultate, secretara de partid Tamara Dobrin (cea pe care Elena Ceausescu avea sa o propulseze in diverse inalte pozitii). La fel, la Institutul de Filosofie al Academiei RPR, unde era director (urmasul sau a fost Alexandru Tanase, un culturnic asiduu si nevertebrat), Gulian a incurajat cele mai crase mediocritati (Radu Pantazi, N. Gogoneata, Gh. Epure, de pilda) si a lovit in cei care incercau, oricat de timid, sa promoveze o minima autonomie a spiritului. "Indicatiile Sectiei" erau pentru el litera de evanghelie. Mereu incrunat, vanitos, ranchiunos, meschin, complexat si arid in exprimare, Gulian a simbolizat tot ce a fost mai intunecat in experimentul eliticid din Romania.

Ceea ce a facut Gulian a fost cu atat mai grav cu cat nu era vorba de un analfabet, de un troglodit fara o minima cultura filosofica. Din cate stiu, avea o biblioteca impresionanta. Ii citise la momentul potrivit pe neokantieni. Fusesse candva studentul unui filosof autentic, I. Brucar. Convertirea sa la stalinism a fost insa una totala, din tanarul Gulian, cu ale sale ambitii de filosof al eticii, nu mai ramasese nimic. Sadismul sau, ca si al unui Rautu, era rafinat ori, mai exact spus, bine informat. **Gulian a facut parte din specia perfectilor acrobati.**

<http://www.humanitas.ro/humanitas/perfectul-acrobat-leonte-rautu-mastile-raului>

In 1963, fara porunca de la "Sectie", dintr-o incurabila inertie sectara, l-a infierat pe Liviu Rusu, respectatul filosof clujean, atunci cand acesta a lansat proiectul reabilitarii lui Maiorescu. Stalinismul lui Gulian, cel pe care Rautul il acuzase candva de "reptilism vegetativ", devenise unul existential, o marca identitara. Nu a reusit niciodata sa se desparta de un trecut odios, a ramas legat de el prin taceri, abdicari si ignominii neintrerupte. **Intelectual vorbind, a fost un personaj crapulos.** Ma intreb, repet, ce credeau colegii sai din Academie, intre care Gh. Vladutescu, Alexandru Surdu, Vasile Tonoiu (pe Alexandru Boboc il las de-o parte, el a fost un fidel discipol al lui Gulian), despre acest personaj malefic, supranumit candva "academicul Nulian"? Dar ce ma mir, intre membrii titulari figureaza Mihnea Gheorghiu, urmasul lui Miron Constantinescu in fruntea „Academiei de Stiinte Sociale si Politice”, o institutie de inregimentare ideologica echivalata cu o sectie a Comitetului Central. Nu stiu ca pana astazi Mihnea Gheorghiu sa fi facut o mea culpa comparabila, sa spunem cu aceea a unui Cornel Burtica. Inchei acest articol cu un citat din Angelo Mitchievici, dintr-un eseu despre Dinu Sararu, un *chien de garde* al dictaturii lui Ceausescu, care se aplică perfect in cazul raposatului Gulian, calaul filosofiei in anii terorii staliniste, omagiat in anul de gratie 2011 de Academia Romana:

În cazul lor se impune cu necesitate exercițiul de memorie, nu atât pentru a devoala impostura, cât mai ales de a pune la adăpostul unei memorii pioase victimele reale și fără diplomă ale comunismului, pe disidenții legitimi, toți cei care nu mai pot acorda un interviu și cărora le datorăm demnitatea curajului și a rezistenței. Să-i lăsăm pe acești activiști (...) acolo unde le este locul: lada de gunoi a istoriei.

<http://www.contributors.ro/cultura/cine-a-fost-c-ionescu-gulian-exterminatorul-filosofiei-romanesti/>